

ZAGADNIENIE PRAWNE

W sprawie egzekucyjnej ze skargi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na czynności Komornika Sądowego przy udziale wierzyciela oraz dłużnika na skutek zażalenia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na postanowienie Sądu Rejonowego z 30 stycznia 2014 r. w przedmiocie oddalenia skargi

Czy wysokość opłaty naliczanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych za udzielenie informacji dotyczącej ubezpieczonego dłużnika (na podstawie art. 50 ust. 10 ustawy z dnia 13.10.1998r.o systemie ubezpieczeń społecznych - t. j. Dz. U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585, ze zm., oraz rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 16.01.2003r. -Dz. U. Nr. 8, poz. 95- w sprawie wysokości opłaty pobieranej przez ZUS za udzielenie informacji komornikom sądowym oraz trybu jej pobierania) uzależniona jest od liczby płatników składek dotyczących tego ubezpieczonego?

UZASADNIENIE

Uczestnik postępowania Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. zaskarżył postanowienie Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w P. P. B. z dnia 17 października 2013 r. wydane w przedmiocie ustalenia wydatków za udzielenie informacji przez ZUS na kwotę 38,68 zł.

Postanowieniem z dnia 30 stycznia 2014 r. Sąd Rejonowy w P. oddalił ww. skargę (k. 18-19).

W uzasadnieniu orzeczenia wskazano, że Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w P. P. B. prowadził sprawę egzekucyjną o sygnaturze akt [...] z wniosku wierzyciela A. w P. przeciwko dłużnikowi W. K. W toku egzekucji Komornik

Sądowy zwrócił się do skarżącego o udostępnienie danych ze zbioru danych osobowych dotyczących dłużnika W. K. W odpowiedzi, pismem z dnia 13 listopada 2012 r., skarżący przekazał żądane informacje i obciążył Komornika opłatą w kwocie 77,36 zł za ich udzielenie, zakreślając termin do jej zapłaty do dnia 27 listopada 2012 r. Komornik Sądowy dnia 17 października 2013 r. wydał postanowienie o ustaleniu kosztów postępowania egzekucyjnego, uwzględniając wydatki poniesione na koszty zapytań w wysokości 38,68 zł.

Sąd Rejonowy wskazał, że stosownie do art. 50 ust. 10 w zw. z art. 50 ust. 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych dane zgromadzone na koncie ubezpieczonego oraz dane zgromadzone na koncie płatnika składek udostępnia się komornikom sądowym, w zakresie niezbędnym do prowadzenia egzekucji, odpłatnie, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej. Zgodnie z § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 16 stycznia 2003 r. opłatę za udzielenie przez ZUS komornikom sądowym informacji dotyczących danych zgromadzonych na koncie jednego ubezpieczonego lub jednego płatnika składek ustala się obecnie w kwocie 38,68 zł, przy czym jej wysokość jest waloryzowana w trybie określonym w § 1 ust. 2 rozporządzenia. Z obowiązkiem udostępnienia Komornikowi ww. informacji skorelowana jest kompetencja komornika do wystąpienia - w toku postępowania egzekucyjnego - z żądaniem udzielenia informacji niezbędnych do prowadzenia egzekucji (art. 761 § 1 k.p.c. w zw. z art. 2 ust. 5 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji). Informacji udziela się komornikowi w terminie 7 dni od dnia otrzymania żądania, a opłatę za udzielenie informacji komornik uiszcza po jej udzieleniu, na wezwanie podmiotu udzielającego informacji (art. 2 ust. 8 i 9 ustawy o komornikach sądowych i komornikach). Sąd Rejonowy podkreślił, iż Komornik żądał informacji o dłużniku zgromadzonych na koncie ubezpieczonego. Wszystkie informacje można było uzyskać właśnie z tego konta, dlatego też skarżącemu należy się jedna opłata za udzielenie takich informacji. W tym stanie rzeczy, Sąd I instancji skargę oddalił na podstawie art. 767 § 1 k.p.c.

Na powyższe postanowienie uczestnik Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. wniósł, w ustawowym terminie, zażalenie z dnia 17 lutego 2014 r., zaskarżając orzeczenie w całości (k. 23-25).

Skarżący wskazał, że bezspornym jest, iż komornik sądowy zwrócił się o udzielenie informacji o dłużniku a Zakład Ubezpieczeń Społecznych mu jej udzielił. Bezspornym jest także, iż ZUS udzielił informacji także o innych podmiotach objętych wnioskiem, którzy opłacają składki za dłużnika i którzy również posiadają swoje konta.

Przedmiotem sporu jest ustalenie wysokości pobieranej opłaty za udzielenie informacji w sytuacji, gdy ZUS udziela informacji o dłużniku z konta ubezpieczonego oraz informacji o płatnikach z konta płatnika, który opłaca składki za dłużnika, zgodnie z wnioskiem Komornika.

W niniejszej sprawie, Sąd pominął, zdaniem skarżącego, fakt, iż w formularzu wniosku o udzielenie informacji, jakim posługują się komornicy, znajduje się pouczenie, iż informacje uzupełniające o płatnikach składek (tj. o innym podmiocie, który nie jest w niniejszej sprawie dłużnikiem) może spowodować naliczenie zwielokrotnionej opłaty, gdy dłużnik posiada więcej niż jednego płatnika. Zatem komornicy mają wiedzę, iż uzyskanie informacji o większej liczbie podmiotów niż jeden ubezpieczony / płatnik jest dodatkowo płatne. W oparciu o wniosek o udzielenie informacji z konta ubezpieczonego / dłużnika komornik uzyska wszelkie informacje o osobie dłużnika z jednego konta dłużnika, informacje z jednego konta płatnika oraz nazwy numery NIP wszystkich pozostałych płatników składek za ubezpieczonego / przebieg ubezpieczenia/, gdyż tylko taki zakres informacji zawarty jest na koncie ubezpieczonego. Jeżeli komornik składając wniosek uzna, iż takie informacje nie będą dla niego wystarczające ma prawo żądać w jednym wniosku również szczegółowych informacji o innych podmiotach, w tym o wszystkich płatnikach, których nazwy ukażą się w przebiegu ubezpieczenia na koncie dłużnika, które to informacje znajdują się tylko na koncie płatnika tj. podmiotu, którego dane dotyczą. Skoro komornik podpisując wniosek wyraża zgodę na naliczenie zwielokrotnionej opłaty w związku z rozszerzeniem zakresu wniosku o inne podmioty niż dłużnik, to niezrozumiałym jest kwestionowanie przez komornika na dalszym etapie wysokości naliczonej opłaty za udzielenie informacji nie tylko z konta ubezpieczonego / jednego płatnika, ale z kont innych podmiotów, których dane komornik chciał uzyskać.

Konto ubezpieczonego i konto płatnika to, wywodził skarżący, dwa odrębne niezależne konta zawierające szczegółowe informacje tylko o jednym podmiocie, którego dotyczą. Na koncie ubezpieczonego pojawiają się jedynie nazwy i NIP

wszystkich płatników składek za danego ubezpieczonego. Należy jeszcze raz podkreślić, iż komornik we wniosku o udostępnienie informacji dotyczących ubezpieczonego / dłużnika wniósł dodatkowo o szczegółowe informacje zawarte na innych kontach niż dłużnik i został poinformowany, iż jedna opłata dotyczy informacji z jednego konta ubezpieczonego / płatnika.

Treść § 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej z 16.01.2003r. wprost ustala wysokość opłaty za udzielone informacje w odniesieniu do konta jednego ubezpieczonego lub jednego płatnika. Oznacza, iż opłata jest powiązana z danym podmiotem i nie zależy od wielości informacji o tym podmiocie. Zatem, jeżeli komornik żąda informacji dotyczących przykładowo ubezpieczonego i wszystkich jego aktualnych płatników składek, których jest pięciu, to oznacza to, iż komornik poprosił o udzielenie informacji szczegółowych z kont aż sześciu podmiotów. Komornik winien uiścić jedną opłatę za informacje z konta jednego ubezpieczonego / jednego płatnika oraz 4 dodatkowe opłaty od kolejnych podmiotów. W przypadku osoby prowadzącej działalność gospodarczą sytuacja jest specyficzna , gdyż osoba ta ma zarówno konto ubezpieczonego jak i konto płatnika składek i wyczerpuje jedną opłatę za udzielenie informacji. Jeżeli osoba prowadząca działalność gospodarczą jest jeszcze zatrudnieniowa, co ma miejsce w niniejszej sprawie, to ZUS udziela informacji jeszcze z konta kolejnego podmiotu, w związku z czym nalicza kolejną opłatę. W przypadku, gdyby informacja była udzielona o osobie nie prowadzącej działalności gospodarczej, np. ubezpieczony jest emerytem i jednocześnie pracownikiem wówczas w ramach jednej opłaty udzielonoby informacji z konta ubezpieczonego i konta pracodawcy. Treść formularza wniosku o udostępnienie informacji zaopatrzona w dodatkowe klauzule została sformułowana po to, aby skrócić maksymalnie czas uzyskiwania informacji, tj. aby komornik po uzyskaniu informacji z konta ubezpieczonego na którym miałby nazwę i NIP płatników składek za ubezpieczonego - nie występował ponownie z nowym wnioskiem o informacje w stosunku do każdego płatnika .

Sąd pominął, zdaniem uczestnika, przedstawiony w skardze sposób naliczania opłaty, w szczególności zawarty w rozporządzeniu spójnik „lub”. Zgodnie z wykładnią literalną § 1 rozporządzenia, ZUS nalicza pojedynczą opłatę w przypadku udzielenia informacji:

- tylko z jednego konta ubezpieczonego,
- tylko z jednego konta płatnika,

- z jednego konta ubezpieczonego i jednocześnie z jednego konta płatnika (np. sytuacja występuje, gdy ubezpieczony prowadzi działalność gospodarczą, tj. zarazem ubezpieczonym i płatnikiem).

ZUS konsekwentnie nalicza dodatkową opłatę za udzielenie informacji o każdym dodatkowym podmiocie, o którym informacje nie są zawarta na koncie jednego ubezpieczonego lub koncie jednego płatnika. Zakres informacji na koncie ubezpieczonego / płatnika szczegółowo wynika z druków „zgłoszenie do ubezpieczenia”, raport imienny, „deklaracja”, z którymi to dokumentami Sąd się nie zapoznał.

Udzielając informacji w ramach Centrum Komorniczego skarżący wskazuje na wykształconą praktykę przez niektórych komorników nieuiszczania w całości lub części opłat za udzielenie informacji, pomimo pobierania od wierzyciela zaliczek, co nie tylko powoduje przenoszenie ciężaru finansowania działalności komorników na Zakład Ubezpieczeń Społecznych, ale jest działaniem sprzecznym z prawem i zasadami współżycia społecznego.

Żalący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez ustalenie wszystkich wydatków za udzielenie informacji przez ZUS z konta płatnika zgodnie z zapytaniem Komornika w kwocie wynikającej z wystawionego rachunku, tj. 77,36 zł oraz zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa prawnego.

Przy rozpoznawaniu przedmiotowego zażalenia powstało zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości Sądu Okręgowego, czy wysokość opłaty naliczanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych za udzielenie informacji dotyczącej ubezpieczonego dłużnika (na podstawie art. 50 ust. 10 ustawy z dnia 13.10.1998r.o systemie ubezpieczeń społecznych (t. j. Dz. U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585, ze zm.) oraz rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 16.01.2003r. (Dz. U. Nr. 8, poz. 95) w sprawie wysokości opłaty pobieranej przez ZUS za udzielenie informacji komornikom sądowym oraz trybu jej pobierania) uzależniona jest od liczby płatników składek dotyczących tego ubezpieczonego. Na wstępie Sąd Okręgowy wskazuje, że w oparciu o analizę wskazanych wyżej przepisów nie znalazł jednoznacznego rozwiązania co do sposobu postępowania w omawianym przypadku, brak jest poglądów doktryny w omawianej kwestii, Sąd

Najwyższy nie zajmował stanowiska, a w orzecznictwie sądów powszechnych zarysowały się dwa, wykluczające się wzajemnie rozwiązania:

- I. w przypadku wystąpienia o udzielenie informacji dotyczącej jednego dłużnika ZUS jest uprawniony do domagania się tylko jednej opłaty niezależnie od ilości kont płatników składek, z których pochodzą dane zawarte w odpowiedzi, albo:
- II. opłata w wysokości jednokrotności przewidzianej stawki pobierana jest w sytuacji, gdy komornik zasięga informacji o jednym ubezpieczonym, jednym płatniku składek lub jednym ubezpieczonym i jednym płatniku składek. Natomiast w przypadku zasięgnięcia informacji dotyczącej jednego ubezpieczonego, który posiada dwóch lub więcej płatników pobierana jest kolejna opłata.

Argumentacja popierająca pierwszy ze wskazanych poglądów opiera się na stwierdzeniu, że interpretacja językowa przepisu § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 16 stycznia 2003 r. w sprawie wysokości opłaty pobieranej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych za udzielenie informacji komornikom sądowym oraz trybu jej pobierania nie daje jednoznacznej odpowiedzi na pytanie, w jakiej wysokości winna być ustalona opłata za informację obejmująca dane dotyczące ubezpieczonego i więcej niż jednego płatnika. Przepisu tego nie można jednak wyklądać w oderwaniu od przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

Punktem wyjścia do rozważań w niniejszej kwestii winien być cel, jakiemu służy uzyskanie przez komornika przedmiotowej informacji. Istota instytucji uregulowanej w art. 2 ust. 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji sprowadza się do gromadzenia przez komornika określonych informacji o dłużniku, w szczególności dotyczących stanu majątkowego dłużnika oraz umożliwiających identyfikację składników jego majątku. Z natury rzeczy więc wniosek komornika złożony w trybie art. 50 ust. 3 i 7 sus. nakierowany jest na uzyskanie informacji o dłużniku, a informacje dotyczące płatnika jego składek są elementem informacji o ubezpieczonym jako dłużniku.

Opłata ma być pobierana od informacji pobranej z konta ubezpieczonego lub płatnika. W takim zakresie więc, w jakim dane informacje o płatniku są zgromadzone na koncie ubezpieczonego, pozostają informacjami z konta ubezpieczonego, nawet jeżeli zgromadzone są również na koncie płatnika.

Argumentując drugi z przywołanych poglądów, sądy wskazywały, że w myśl § 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 16 stycznia 2003r. w sprawie wysokości opłaty pobieranej przez ZUS za udzielenie informacji komornikom sądowym oraz trybu jej pobierania (Dz.U. Nr 8, poz. 95), opłata za udzielenie informacji dotyczących danych zgromadzonych na koncie jednego ubezpieczonego lub jednego płatnika składek wynosi po waloryzacji od dnia 1 kwietnia 2012r. 38,68 zł. O wysokości opłaty należnej ZUS za udzielenie informacji przesądza zatem to, na ilu kontach znajdują się dane, których udostępnienia żąda komornik.

Ustawa z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2009r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) jednoznacznie określa charakter informacji, które powinny być gromadzone na kontach ubezpieczonych oraz płatników składek, nie pozostawiając tej kwestii do swobodnego rozstrzygnięcia przez ZUS. Zauważyć należy, iż część spośród informacji, o udostępnienie których zwrócił się komornik, nie została zewidencjonowana na koncie dłużnika (ubezpieczonego), lecz na kontach dwóch płatników składek dłużnika na ubezpieczenie społeczne. Dotyczy to w szczególności adresu płatnika składek. Informacja o tym adresie nie należy do danych, które w myśl art. 40 ust. 1 i 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych ewidencjonowane są na koncie ubezpieczonego. Informacja ta nie jest zwłaszcza wymieniona w drukach: zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych, imiennym raporcie miesięcznym i w deklaracji rozliczeniowej (art. 40 ust. 2 pkt 1). W dokumentach tych (jak wynika z wzorów ZUS ZUA, RCA, RZA, RSA, RMUA i DRA ustalonych w załącznikach do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23.10.2009r., Dz.U. Nr 186, poz. 1444 ze zm.) w zakresie danych identyfikacyjnych płatnika podaje się jedynie numery NIP, REGON, PESEL, serię i numer dowodu osobistego, skróconą nazwę, imię i nazwisko oraz datę urodzenia. Jedynie imienny raport miesięczny (druk ZUS RMUA) należy opatrzyć „pieczętką adresową płatnika”, jednak brak jest podstaw do przyjęcia, że treść tej pieczętki należy do danych ewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego. Adres płatnika jest zaś bezsprzecznie ewidencjonowany na prowadzonym dla niego koncie. Wprawdzie z art. 41 ust. 1 i 3 w zw. z art. 43 ust 4 i 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wynika, że imienne raporty miesięczne, do których przekazywania zobowiązany jest płatnik składek, powinny zawierać - wśród danych dotyczących płatnika - również adres jego siedziby, ale powyższa regulacja nie

została uwzględniona w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23.10.2009r. w sprawie określenia wzorów. Jak już wyjaśniono, wzory druków imiennego raportu miesięcznego (stanowiące załączniki nr 12-14,16 do rozporządzenia), nie przewidują podania adresu płatnika. Z kolei ZUS zobowiązany jest ewidencjonować na koncie ubezpieczonego informacje „wymienione w drukach” (art. 40 ust. 2 pkt 1 ustawy).

Oznacza to, że informacja udzielana komornikowi przez ZUS obejmuje dane zgromadzone - w rozumieniu § 1 ust. 1 rozporządzenia z dnia 16 stycznia 2003r. - na koncie jednego ubezpieczonego oraz więcej niż jednego płatnika. W rezultacie za udzielenie tej informacji ZUS jest uprawniony do pobrania opłaty wynoszącej iloczyn opłaty od jednego konta i ilości kolejnych kont płatników (w przypadku dwóch płatników - 2 x 38,68zł). Uprawnienia tego nie wyłącza okoliczność, że zgodnie z art. 33 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych ZUS prowadzi Centralny Rejestr Płatników i nie musi pobierać informacji o adresie płatnika z jego konta. W myśl art. 50 ust. 3 i 10 ustawy, źródłem informacji udzielanych przez ZUS komornikom sądowym mogą być jedynie dane zgromadzone na koncie ubezpieczonego bądź też na koncie płatnika składek.

Ustalenie możliwości mnożenia opłaty w zależności od liczby płatników składek jako właściwy sposób rozstrzygnięcia zagadnienia postawionego w pytaniu prawnym zaaprobował Sąd Okręgowy w Poznaniu m.in. w postanowieniu z dnia 28 czerwca 2013 r., sygn. XV Cz 789/13.

Sąd Okręgowy orzekający w niniejszej sprawie, dostrzegając wagę powyższej argumentacji zauważa jednak, że istnieją również argumenty przeciwnie przemawiające za przyjęciem pierwszego z przywołanych rozwiązań. Z treści art. 40 ust. 2 s.u.s. wynika, że na koncie ubezpieczonego zgromadzone są m.in. informacje wymienione w drukach: zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych, imiennym raporcie miesięcznym i w deklaracji rozliczeniowej. Zarówno zgłoszenie, jak i raport składane są przez płatnika, więc obejmują jego dane. Z kolei treść art. 46 ust. 4 pkt 1 sus. wskazuje, że w deklaracji rozliczeniowej zawarte są m.in. dane identyfikacyjne płatnika składek, a w szczególności dane, o których mowa w art. 35 ust. 1 pkt 2 sus., nazwę skróconą firmy, a w przypadku płatników składek - osób fizycznych - nazwisko i imię, a więc te dane, które są przez ZUS udostępniane Komornikowi W rzeczywistości zatem, mimo że są to dane płatnika, zgromadzone są

na koncie ubezpieczonego i sięgnięcie do tego konta pozwala na ich udostępnienie komornikowi.

Nie ma jak się wydaje racjonalnego uzasadnienia dla mnożenia należnej ZUS opłaty w zależności od liczby płatników składek jednego ubezpieczonego, podczas gdy czynność dotycząca konta jednego ubezpieczonego i konta jednego płatnika miałyby podlegać pojedynczej opłacie.

Mając na uwadze powyższe wątpliwości oraz ujawnione rozbieżności w orzecznictwie sądowym Sąd Okręgowy postanowił na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. przedstawić Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia powyższe zagadnienie prawne i w związku z tym odroczyć rozpoznanie sprawy.

/ar/